

Натаниел Хоторн

Егоизъм или змия в гърдите

– Ето го, идва! – развикаха се момчетата по улицата. – Идва човекът със змия в гърдите!

Този вик проглуши ушите на Хъркимър и го накара да спре тъкмо когато се готвеше да влезе през желязната порта в имението Елистън. Той потрепера пред приближаващата среща с някогашния си познат, когото помнеше от дните на безгрижната младост и когото сега, след пет години, щеше да види като жертва или на разстроено съзнание или на ужасно физическо нещастие.

– Змия в гърдите! – повтори наум младият скулптор. – Той ще да е. На земята няма друг с такъв приятел в гърдите си. А сега, бедна моя Розина, дано бог да ме дари с мъдрост, та да изпълня както трябва задачата си! Женската вярност наистина трябва да е силна, щом твоята още не се е предала.

Потънал в тези мисли, скулпторът застана пред портата и зачака да се покаже човекът, чието пристигане бе обявено по толкова необикновен начин. Миг по-късно забеляза мършавата фигура на мъж с болнав вид, с искрящи очи и дълга черна коса, който като че наподобяваше движенията на змия – вместо да върви направо с вдигната глава, той се гърчеше по начупена линия край бордюра. Може да прозвучи твърде фантастично, но нещо в духовния му или физически облик създаваше впечатлението, че е извършено чудо и змията е превърната в човек, но по толкова несъвършен начин, че змийското бе едва-едва прикрито под маската на човешкото. Хъркимър забеляза, че цветът на кожата му има някакъв зеленикав оттенък върху нездравата бледност, който му напомни за мрамора, използван от него някога за направата на главата на Завистта с нейните подобни на змии кичури коса. Окаяното същество доближи портата, но вместо да влезе, спря изведнъж и прикова искрящи очи върху лицето на скулптора, което изразяваше съчувствие и все пак бе спокойно.

– Тя ме гризе! Гризе ме! – извика то.

И тогава ясно прозвуча съскане, но дали то дойде от отворените устни на лудия или бе истинско съскане на змия, би могло да се спори. Във всеки случай, то накара сърцето на Хъркимър да потръпне.

—
' Физиологическият феномен, на който тук се прави опит да се придаде морален смисъл, е бил наблюдаван редица пъти. – Б. а.

– Познаваш ли ме, Джордж Хъркимър? – попита обладаният от змийска мания.

Хъркимър го позна, но целият опит и тънкости, които бе усвоил в опознаването на човешкия образ чрез моделиране на негови подобия от глина му бяха нужни, за да различи чертите на Родерик Елистън върху лицето, което сега бе застанало отпреде му. И все пак това беше той. Учудването му не се усили, когато съобрази, че някогашният блестящ младеж е претърпял една отблъскваща и страховита промяна през тези не повече от пет кратки години след неговото пребиваване във Флоренция. След като възможността за подобно превъплъщение бе допусната, не бе трудно да се приеме, че то може да настъпи както за един миг, така и за цял век. Макар и невъобразимо шокиран и уплашен, все пак Хъркимър усети твърде остра болка, когато си помисли за участието на братовчедка си Розина, този идеал на нежна женственост, неразривно свързана със съдбата на това същество, което Провидението изглежда бе лишило от човешки облик.

– Елистън! Родерик! – извика той. – Чух за това, но представата ми е твърде далеч от истината. Какво те е сполетяло? Защо те заварвам в такова състояние?

– А, няма нищо! Змия! Змия! Най-обикновеното нещо на света. Просто змия в гърдите – това е всичко – отвърна Родерик Елистън. – А ти как си с гърдите? – продължи той, като отправи към очите на скулптора най-острия и пронизателен поглед, който някога му се бе случвало да срещне. – Здрави и читави? Никакво влечуго ли нямаш там? Кълна се в съдбата и съвестта си, и в дявола, който е в мен – това е чудо! Човек без змия в гърдите си!

– Успокой се, Елистън – прошепна Джордж Хъркимър, като сложи ръка върху раменете на обзетия от змийска мания. – Прекосил съм океана, за да се видя с тебе. Слушай! Дай да останем насаме. Нося ти писмо от Розина, от жена ти!

– Гризе ме! Гризе ме! – промърмори Родерик. При това възклицание, най-честото в устата му, впи и Двете ръце в гърдите си, сякаш някаква непоносима болка или мъка го караха да ги разкъса и да освободи живото зло, та ако ще и то да се е вплело здраво в самия му живот. После с ловко движение се освободи от ръката на Хъркимър, шмугна се през портата и потъна в старовремската резиденция на семейството си. Скулпторът не го последва. Разбра, че не може да очаква разумен контакт в такъв момент и реши, преди да се срещне отново с него, да се запознае основно с естеството на заболяването му и обстоятелствата, които го бяха довели до това окаяно състояние. Успя да научи каквото го интересуваше от един изтъкнат медик.

Наскоро след раздялата на Елистън и жена му – вече почти четири години от тогава – колегите му забелязали някакво странно униние да се спуска над всекидневието му, подобно на мразовитите сиви мъгли, които понякога открадват слънцето на летните утрини. Тези симптоми предизвикали безкрайното им удивление. Не можели да разберат дали болест на тялото отнема твърдостта на неговия дух или пък духовно страдание постепенно разклаща, както често се случва, физическия организъм – бледо подобие на някогашния. Потърсили източниците на бедата в погубеното домашно щастие – нарочно погубено от него самия – но не останали доволни от резултата. Някои смятали, че техният по-рано блестящ приятел се намира в начален стадий на психическо разстройство, чиито предвестници са били може би неговите избухвания. Други предричали общо заболяване и постепенен упадък. От устата на самия Родерик не могли да научат нищо. На няколко пъти, това е така, бил чуван да казва, вкопчил конвулсивно ръце в гърдите си: „Гризе ме! Гризе ме!“, но различните свидетели давали най-разнообразни обяснения за тази зловеща фраза. Какво би могло да бъде онова, което гризе гърдите на Родерик Елистън? Мъка? Или просто зъбите на някаква телесна болест? Или пък при безразсъдния си начин на живот, често пъти граничещ с безпътството, ако не гмурнал се в неговите дълбини, бе причинил нещо, което сега превръщаше гърдите му в плячка за по-ужасната паст на угризенията? Съществуваха правдоподобни основания за всяко от тези предположения, но не бива да скриваме, че неколцина възрастни джентълмени, роби на доброто хапване и мързела, авторитетно обявяваха лошото храносмилане за причина на цялата работа.

През това време Родерик изглежда разбрал до каква степен е станал обект на всеобщо любопитство и догадки и отвратен дълбоко от подобно внимание (както и от каквото и да било друго) започнал да страни от всякакво общуване. Отвращавали го не само човешките очи, не само погледът на приятелски лица, но дори и благословената слънчева светлина, чиято всеобхватна благодат представя лъчезарния лик на Създателя, изразяващ любов към всичките негови творения. Неясният полумрак станал вече твърде прозрачен за Родерик Елистън – непрогледните среднощни часове станали любимото, му време за крадливи разходки на открито. И ако изобщо понякога го виждали, то ставало, когато фенерът на нощния пазач осветявал фигурата му, прокрадваща се по улицата с вкопчени в гърдите ръце и все така мърмореща „Гризе ме. Гризе ме!“ Какво можеше да е онова нещо, дето го гризе?

След известно време се разбрало, че Елистън имал навика да

навестява всички знахари-шарлатани, които се били навъдили в града или били изкушени от парите да пристигнат в него отдалече. Въодушевен от предполагаемия си успех, един от тях разгласил надлъж и шир с помощта ма хвърчащи листчета и отпечатани на сивкава хартия @брошурки, че един известен джентълмен – Родерик Елистън – бил излекуван и освободен от намиращата се в стомаха му ЗМИЯ. Ето я значи чудовищната тайна, изтръгната от скривалището ѝ пред очите на всички, в цялата ѝ ужасна уродливост. Тайната бе извадена наяве, но не и змията от гърдите. Тя, ако не бе самозаблуда, все още се разполагаше навита в живота си леговище. Излекуването на шарлатанина било заблуда – резултат, както се предполагало, от някакво упойващо вещество, което по-скоро щяло да убие пациента, отколкото ужасното влечуго, заселило се в него. Когато Родерик Елистън дошъл напълно на себе си, разбрал, че нещастieto му е предмет за приказки в целия град, чудо за повече от три дни, а в гърдите му се гадело от движенията на нещо живо, усещал неуморните зъби, които сякаш давали едновременно храна на физически апетит и някаква пъклена злоба.

Извикал стария чернокож слуга, израсъл в бащината му къща, който бил стигнал средата на живота си, когато Родерик лежал в своята люлка.

– Сипио! – започнал и после спрял със скръстени над сърцето ръце. – Какво говорят хората за мене. Сипио?

– Сър! Бедни ми господарю! Казват, че имате змия в гърдите – отвърнал колебливо слугата.

– И друго какво? – попитал Родерик приковал ужасен поглед върху чернокожия.

– Друго нищо, скъпи ми господарю – отвърнал Сипио, – освен дето докторът ви дал прах и змията се изтърсила на пода.

– Не! Не! – мърморел на себе си Родерик, като клател глава и впилвал ръце в гърдите с още по-голяма конвулсивна сила. – Усещам я пак. Гризе ме! Тя ме гризе!

От този миг нещастният страдалец престанал да отбягва света и дори започнал да се навира пред очите на познати и непознати. Това отчасти било резултат от отчаянието, породено от откритието, че кухнята на собствените му гърди се е оказала недостатъчно дълбока и тъмна, за да скрие тайната, макар да бе така сигурна крепост за омразния демон, който бе пропъзлял вътре. И все пак, този стремеж към гласност бе признак на страшната болка, овладяла цялото му същество. Всеки човек, подложен на постоянно страдание, е егоист, независимо дали

страда духът или тялото, независимо дали става дума за грях, мъка или само за по-поносимия тормоз на някоя нестихваща болка, или за беда, налетяла от дебрите на земния живот. Мъките, сред които живеят такива хора, ги правят силно чувствителни към собственото Аз. То се превръща за тях в толкова съществено нещо, че не могат да не го тикат в очите на всеки случаен срещнат. Изпитват някакво удоволствие – може би най-голямото, което страдалецът е в състояние да изпита – да показват увредения или гноясал крайник, язвата на гърдите си. И колкото по-гнусно е престъплението, толкова по-трудно е за извършителя да не позволи на змиеподобната му глава да се надига и плаши света – защото именно тази язва или това престъпление образуват съответната личност. Родерик Елистън, който съвсем до скоро се бе държал така надменно над множеството простосмъртни, сега плащаше с лихвите на този унизителен закон. Змията в гърдите му изглеждаше като символ на чудовищен егоизъм, на който се подчиняваше всичко и който той угаждаше де-нощно с постоянната и изключителна жертвоготовност на дяволския култ.

Скоро проявил онова, което повечето хора приемат за несъмнени признаци на лудост. Странно е наистина, но в някои от пристъпите си той гордо славел себе си като белязан сред тълпата простосмъртни чрез обладаването на двойствена натура – живот в живота. Изглежда си въобразявал, че змията е знак божествен – не небесен наистина, а пъклен и тъмен – и че той следователно придобивал една значимост и свещеност. Ужасни наистина и все пак пожелани от която и да било амбициозна цел. Така той се обгърнал в нещастieto като в царска мантия и започнал да гледа с победоносно презрение на ония, чиито жизнени сокове не хранили смъртоносно чудовище. Все пак, човешкото начало у него все по-често предявявало правата си под формата на копнеж за общуване. Станало му навик да прекарва по цял Ден в скитане по улиците без цел, освен ако може да се приеме за цел установяването на някаква братска връзка между него и света. Луд или не, той показвал такъв тънък усет към греха, порока и безчестието, че много хора започнали да виждат в него овладян не просто от змия, а от истински демон, който му давал зловещата способност даоткрива най-грозните черти в човешката душа.

Веднъж например срещнал някакъв човек, който от тридесет години питаел омраза към собствения си брат Родерик. Поставил ръка върху гърдите на човека посред уличната тълпа и го погледнал право в суровото лице:

– Как е змията днес? – попитал той с израз на подигравателно

съчувствие.

– Змия! – извикал братомразецът. – Какво искате да кажете?

– Змията! Змията! Гризе ли те? – упорствувал Родерик. – Посъветва ли се с нея сутринта, когато трябваше да си прочетеш молитвите? Жилна ли те, когато си помисли за здравето на брат си, за неговото богатство и добро име? Трепна ли от радост, когато ти си спомни за безпътието на единствения му син? И независимо дали жили или скача от радост, усети ли отровата в душата и тялото си да превръща всичко в злоба и жлъч? Така правят тия змии. И зъбите им знам от моята собствена.

– Няма ли тука полиция? – изревала жертвата на Родерик, като в същото време инстинктивно посегнала към гърдите си. – Защо е оставен тоя луд да се разхожда свободно?

– Хаха! – закискал се Родерик, като пуснал човека. – Значи змията в гърдите му го е жилнала!

Често пъти на нещастния младеж му правело удоволствие да дразни хората с хумор, не така отровен, но все пак белязан от някаква змийска злост. Един ден срещнал някакъв амбициозен държавник и строго се поинтересувал от житие-битието на неговата боа – защото от тази порода, твърдял Родерик, трябвало да бъде змията на този джентълмен, след като имала достатъчно голям апетит да налага цялата страна и конституцията ѝ. Друг път спрял един стиснат старец, който бил много богат, но се прокрадвал из града маскиран като плашило, в покрит с крпки син сюртук, кафява шапка и старинни ботуши, търсел изтървани петачета и събирал ръждиви пирони. Като се престорил, че най-сериозно гледа в стомаха на тази уважавана личност, Родерик го уверил, че неговата змия е медноглавка и е произлязла вследствие огромните количества от този неблагоприятен метал, с които бил цапал всеки ден ръцете си. Веднъж се нахвърлил върху някакъв човек с червендалесто лице и му казал, че малко змии имат у себе си толкова от дявола, колкото змиите, отгледани в ракиен казан. Следващият, удостоен с вниманието на Родерик, бил някакъв известен духовник, който точно по това време бил подхванал богословски спор, в който човешкият гняв бил много по-забележим от небесното вдъхновение.

– Погълнали сте змия от купата за светото причастие – рекъл му той.

– Клетнико нечестив! – викнал светият човек, но ръката му без да ще посегнала към гърдите.

Срещнал друг с болезнена чувствителност, който се отдръпнал от света поради някакво откоleshно разочарование и оттогава не общувал

със събратята си, а мрачно или със страст чоплел невъзвратимото минало. Ако се вярва на Родерик, самото сърце на този човек се било превърнало в змия, която в края на краищата щяла да изтормози и него, и себе си до смърт. Като забелязал една семейна двойка, чиито домашни неприятности били обект за всеобщо обсъждане, той им изказал съчувствието си по повод на квартиранта в гърдите, заселен и у тримата. На един завистлив писател, свикнал с пренебрежение да говори за работи, които никога не би могъл да достигне сам, казал, че неговата змия била най-плъзгавата и отвратителната от цялото племе влечуги, но за щастие нямала език. Когато един безсрамен човек с потаен начин на живот попитал Родерик дали има змия, в гърдите си, той му отвърнал, че има, и то като опази, която мъчела на времето дон Родриго. Хванал за ръката едно хубаво младо момиче и като погледнал тъжно в очите му, го предупредил, че крие в нежната си гръд една от най-смъртоносните змии. Хората се убедили в правотата на тия злокобни думи, когато след няколко месеца бедното момиче умряло от любов и срам. Две дами, съпернички в светския живот, които се измъчвали една друга с хилядите малки стрели на женската злоба, научили, че сърцето на всяка една било гнездо на малки змийчета, които причиняват почти @тол кова зло, колкото и една голяма змия.

Нищо обаче не доставяло на Родерик по-голямо удоволствие от това да пипне някой поразен от завист, която той изобразявал като огромно зелено влечуго с ледено студено дълго тяло и език, по-силно жилещ от езика на която и да било друга змия освен една.

– И коя е тя? – попитал един застанал отстриани човек, който го чул.

Попиталият бил мрачен на вид, с бягаш поглед, който от десетина години не бил отпращан в лицето на никой смъртен. Имало нещо тъмно около този човек – някакво петно върху репутацията му – макар хората да не били в състояние да кажат какво точно, въпреки че градските клюкари, и мъже и жени, шушнели най-ужасяващи предположения.

До неотдавна той плавал по море и всъщност бил онзи капитан, когото Джордж Хъркимър бе срещнал при такива особени обстоятелства в Гръцкия архипелаг.

– Коя гръдна змия жили най-силно? – повторил човекът, но сякаш неохотно, подчинен на някаква необходимост. Побледнял, докато прознасял въпроса си.

– Защо трябва да питате? – отвърнал Родерик като гледал с мрачно разбиране. – Надникнете в собствените си гърди. Ха! Моята змия се размърда! Усети присъствието на по-старша сестра!

И тогава, както потвърдили по-късно присъстващите, се разнесъл съскащ звук. Очевидно от гърдите на Родерик Елистън. Казали също така, че съответно съскане се чуло из вътрешността на капитана, като че там наистина се криела змия, разбудена от зова на посестримата си. Ако наистина е имало подобни звуци, те може да са били причинени от злонамерена демонстрация на вентрилокоизъм¹ от страна на Родерик.

Като превръщал така собствената си змия, ако в гърдите му наистина имало змия, в символ за фаталната грешка на всеки човек, или за скривания от него грях, или за неспокойната му съвест и като забивал немилостиво жилото си в най-чувствителното място, лесно можем да си представим, че Родерик се превърнал в напаст за града. Никой не можел да се измъкне от него – никой не бил в състояние да го изтърпи. Той се вкопчвал в най-отвратителните истини, до които можел да се добере, и убеждавал противниците си да направят същото. Странна гледка за човешкия начин на живот, при който инстинктивно се полагат усилия от страна на всеки, та да бъдат прикрити тия тъжни истини, да останат несмушавани под планина от повърхностни теми, чрез които общува човек с човека! Не можело да се остави Родерик Елистън безнаказано да нарушава безмълвното споразумение, чрез което светът правел всичко възможно да поддържа спокойствието, без да се отрича от злото. Жертвите на злобните му забележки имали достатъчно много събрата, за да бъде поддържан духът им, тъй като според теорията на Родерик гърдите на всеки смъртен приютявали или цяло котило змийчета, или пък едно огромно чудовище, погълнало всички останали. Въпреки това градът не можел да понася тоя нов апостол. Почти всички искали (особено най-уважаваните граждани) да не се позволява повече на Родерик да нарушава приетите правила на приличие, като натрапва на общественото мнение собствената си змия и измъква змиите от техните скривалища.

В резултат на това роднините му се намесили и го настанили в частна клиника за душевно болни. Когато новината се разчула, забелязано било, че много хора се движат по улиците с по-ведър израз и по-малко загрижено прикриват с ръце гърдите си.

Заточението обаче, макар да допринесло немалко за покоя на града, се отразило неблагоприятно върху самия Родерик. Смотатата задълбочила и направила по-мрачна неговата меланхолия. Прекарвал по цели дни – всъщност това било единственото му занимание – в беседи със змията

1. Умение да се говори без движение на устните, като се създава впечатление, че източникът на звука е друг. – Б. пр.

си. Водел се разговор, в който по всяка вероятност скритото чудовище вземало участие, макар и по начин, незабележим за слушателите, които не чували нищо друго освен съскане. Може да изглежда странно, но сега страдалецът изпитвал известна привързаност към своя мъчител, примесена все пак с най-силно отвращение и страх. Тези противоположни чувства не били несъвместими. Напротив, всяко от тях давало острота и сила на своята противоположност. Чудовищна любов, чудовищна омраза – прегърнати в гърдите му, събрани и двете в някакво същество, пропълзяло в организма му или пък родено там, хранено от неговата храна, живеещо от неговия живот, така неотделимо от него както и собствено то му сърце и все пак най-отвратителното сред всичко живо!

Понякога, в пристъп на ярост и непримирима омраза срещу змията и себе си, Родерик решавал да причини смъртта ѝ, дори с цената на собствения си живот. Веднъж опитал да го стори чрез глад, но докато нещастният човек бил на прага на гладната смърт, чудовището изглежда се хранело от сърцето му и жизнерадостно дебелеело, сякаш това било най-вкусната и подходяща за него диета. След това скришно поел доза силна отрова, като не се съмнявал, че тя не може да не убие или него, или обладалия го демон, или и двамата заедно. Друга грешка, защото, ако Родерик все още не е бил унищожен от собственото си отровено сърце, нито змията от гризането му, нямало защо да се боят от някакъв си арсеник или разяждащ сублимат. И наистина отровното влечуго изглежда действувало като противосредство за всички други отрови. Лекарите опитали да задушат демона с тютюнев дим. Той обаче го поемал като роден въздух. Тогава те упоили пациента си с опиум и го напоипали с интоксикаращи течности, като разчитали да доведат по този начин змията до вцепенение и да я изтръгнат от стомаха. Те успели да приведат Родерик в безчувствено състояние, но като докоснали с ръце гърдите му, с неизразим ужас усетили чудовището да се гърчи, усуква и мята насам-натам в малкото пространство, видимо оживено от опиума или алкохола и подтикнато към необичайна деятелност. След това се отказали да го лекуват или да облекчават страданията му. Обреченият страдалец се примирил със съдбата си, върнал се към по-раншната си привързаност и отвращение от демона в гърдите и прекарвал окаяните си дни изправен пред огледало, широко отворил уста с надежда и страх, мъчейки се да зърне за миг главата на змията дълбоко навътре, в гърлото си. Предполага се, че е успял, защото санитарите чули веднъж безумен вик и когато се втурнали в стаята, намерили безжизнения Родерик на пода.

Подържали го затворен още малко. След най-старателни

изследвания старшите доктори на приюта решили, че душевното му разстройство не стиГа до лудост, нито оправдава лишаването му от свобода, особено като се има пред вид, че влияе неблагоприятно върху духа му и може да предизвика злото, с което е призвано да се бори. Ексцентричностите му без съмнение били големи, имал бил навика да нарушава обичаите и предразсъдъците на обществото, но то нямало право, лишено от по-сигурни основания, да се отнася към него като към луд. След това решение на толкова компетентния орган Родерик бил освободен и се завърнал в родния си град само един ден преди срещата с Джордж Хъркимър.

След като научи тези подробности, придружен от един тъжен и развълнуван компаньон, скулпторът потърси колкото се може по-бързо Елистън в собствената му къща. Беше просторно мрачно дървено здание с пиластри и балкон. Тераса от три части го делеше от една от главните улици. До нея се стигаше по последователни каменни стълбища. Няколко огромни стари бряста почти скриваха фасадата на къщата. Тази просторна и някога величествена фамилна резиденция бе построена от някакъв прародител в началото на миналия век. Тъй като в ония времена земята струвала сравнително евтино, градината и останалите площи образуваша обширно имение. Въпреки че част от родовото наследство е било продадено, все още в задния двор на имението имаше закътано сенчесто място, където някой студент или мечтател, или човек с наранено сърце би могъл да лежи цял ден на тревата, в самотата на шепнещите клони и да забрави, че наоколо му се издига град.

В това именно уединено място бяха въведени скулпторът и компаньонът му от Сипио, стария чернокож слуга, чието сбръчкано лице почти разцъфна от разбиране и радост, докато поднасяше скромните си приветствия на единия от посетителите.

– Остани сред дърветата! – прошепна скулпторът към фигурата, облегната на ръката му. – Ще разбереш кога и защо трябва да се появиш.

– Господ ще ме научи – бе отговорът. – Дано Той ме и подрепи!

Родерик се бе надвесил над един извор, който бликаше под шарената сянка със същото ярко искрене и същото безгрижно спокойно ромолене, както когато дърветата от праисторически епохи са хвърляли сянка над чашата му. Колко е необикновен животът на един извор! Всеки миг се ражда, а въпреки това по възраст се мери със скалите и далеч превъзхожда внушаващото уважение дълголетие на гората.

– Ти си дошъл! Чаках те – каза Елистън, когато усети присъствието на скулптора.

Държането му бе твърде различно от предния ден – беше спокойно, любезно и както си помисли Хъркимър, изпълнено с бдителност, насочена както към госта, така и към себе си. Това неестествено напрежение бе почти единственият признак, който подсказваше, че нещо не е наред. Току-що бе оставил върху тревата една книга. Лежеше полуотворена и се виждаше, че е история на влечугите, илюстрирана с много точни рисунки. До нея лежеше оня обемист том на Джереми Тейлър² пълен със случаи на угризения на съвестта, в който почти всеки, измъчван от подобно терзание, би могъл да намери нещо подходящо за своя случай.

– Виждаш ли – каза Елистън, като сочеше книгата за змиите, а в същото време на устните му се появи усмивка, – полагам усилия да се запозная по-подробно с моя приятел в гърдите, но в това издание не намирам нищо задоволително. Ако не се лъжа, ще излезе някакво влечуго без нищо общо с което и да било друго съществувало влечуго.

– Кога стана това необикновено нещастие? – попита скулпторът.

– Моят тъмнокож приятел Сипио знае една история – отвърна Родерик, – за някаква змия, която се криела в този извор – колкото и чист и невинен да изглежда – откакто е известен на първите заселници. Тази пълзяща особа се промъкнала един път във вътрешностите на моя прапрадядо и си живяла там дълги години, като тормозела стария джентълмен повече, отколкото можел да издържи човек. Казано с две думи, това си е семейна особеност. Но, да ти кажа истината, аз не вярвам в тази идея за наследственост при змията. Змията си е моя собствена и на никой друг.

—

2. лат. – своеобразно – Б. пр.

– Но откъде е дошла?

– О, в сърцето на всеки човек има достатъчно отрова за появяването на цяло гнездо змии – отвърна Елистън с глух смях. – Би трябвало да чуеш проповедите ми към добрите жители на града. Аз решително се смятам щастлив, защото съм отгледал само една змия. Ти обаче нямаш никаква в гърдите си и затова не можеш да съчувствуваш на останалия свят. Гризе ме! Гризе ме!

С този вик Родерик престана да се владее и се хвърли върху тревата, като даваше израз на мъките си чрез сложни гърчения, в които Хъркимър не можеше да не види Подобие на змийски движения. После се

2. Джереми Тейлър – Английски духовник и автор на теологически съчинения (1613–1667)

чу онова съскане, което често се появяваше в речта на страдалеца и се промъкваше между думи и фрази, без да нарушава тяхната последователност.

– Това наистина е ужасно! – възкликна скулпторът. – Ужасно нещастие, независимо дали е истинско или въображаемо. Кажете ми, Родерик Елиътън, няма ли някакъв лек за това ужасно зло?

– Има, но е непостижимо – прошепна Родерик, докато се гърчеше, заровил лице в тревата. – Ако успея да се забравя само за миг, змията може и да не издържи в мене. Моята разстроена мисъл, заета само с мене, е която я е родила и хранила.

– Тогава забрави себе си за миг, скъпи мой – каза един нежен глас над него, – забрави себе си в името на друг.

Розина бе излязла иззад дърветата и се бе надвесила над него. Лицето ѝ отразяваше неговите мъки, но сянката на това отражение бе така преплетена с надежда и себеотрицателна любов, че изглеждаше като плод на въображението. Докосна Родерик с ръка. Тръпка разтърси тялото му. В този миг, ако може да се вярва на слуховете, скулпторът забелязал някакво вълнообразно движение през тревата и чул цопване, сякаш нещо паднало в извора. Каквато и да е истината, с положителност може да се каже, че Родерик Елиътън седнал в тревата като нов човек, възвърнал нормалния си разсъдък и освободен от един демон, който така печално го бе победил на бойното поле в собствените му гърди.

– Розина! – извикал той с треперещ и развълнуван глас, но без дори помен от дивите вопли, владели гласа му толкова време. – Прости ми! Прости!

Щастливите ѝ сълзи оросили лицето му.

– Наказанието беше жестоко – забелязал скулпторът. – Дори правосъдието би простило сега, да не говорим за женската нежност! Родерик Елиътън, независимо дали змията е била влечуго от плът или болното ти въображение е родило този символ, поуката от тази история не е помалко истинна и силна. Чудовищният Егоизъм, проявил се при тебе под формата на ревност е най-страшен демон, промъкнал се в човешкото сърце. Може ли гръд, в която той толкова дълго е живял, да се пречисти?

– О, да – отвърна Розина с божествена усмивка. – Змията бе само мрачно въображение и онова, което символизираше, бе толкова мрачно, колкото и тя. Миналото, каквото е печално, няма да хвърля сянка върху бъдещето. За да му отдадем дължимото значение, трябва да го приемем като един анекдот от Вечността.

КРАЙ

© Весела Кацарова, превод от английски

Nathaniel Hawthorne

Източник: <http://dubina.dir.bg>

Сканиране и обработка: Сергей Дубина, 15 юли 2003 г.
Книжното тяло е любезно предоставено от Галина Янакиева

Публикация:

Натаниъл Хоторн, ГОЛЯМОТО КАМЕННО ЛИЦЕ
РАЗКАЗИ

Преведе от английски ВЕСЕЛА КАЦАРОВА

Съставител НАТАЛИЯ КЛИСУРСКА

Художник КОСТАДИНКА МИЛАДИНОВА

Редактор ОГНЯНА ИВАНОВА

Художествен редактор ВЕНЕЛИН ВЪЛКАНОВ

Технически редактор ПЕТЪР БАЛАВЕСОВ

Коректор АЛБЕНА НИКОЛАЕВА

АМЕРИКАНСКА. ПЪРВО ИЗДАНИЕ. ИЗДАТЕЛСКИ НОМЕР 800. ДАДЕНА ЗА
НАБОР 10. I. 1983 г. ПОДПИСАНА ЗА ПЕЧАТ 12. II. 1983 г. ИЗЛЯЗЛА ОТ ПЕЧАТ
25. V. 1983 г. ФОРМАТ 1/16/60/90. ПЕЧАТНИ КОЛИ 17. ИЗДАТЕЛСКИ КОЛИ 17.
УСЛОВНО ИЗДАТЕЛСКИ КОЛИ 15.71.

ЦЕНА 1.34 лв.

ИЗДАТЕЛСТВО „ОТЕЧЕСТВО“, СОФИЯ „Г. ДИМИТРОВ“. КЛОН ЛОЗЕНЕЦ, БУЛ.
„Г. ТРАЙКОВ“ 2а

THE portable hawthorne
viking press, new york 1969
hawthorne's short stories
vintage book's, new york 1946

Съдържание:

Предговор от Наталия Клисурска

Голямото каменно лице

Творецът на прекрасното

Дъщерята на Рапачини

Злочестината на господин Хъгинботъм

Егоизъм или змия в гърдите

Експериментът на доктор Хейдигър

Белегът

Беловласия покровител

Моят роднина майор Молино

Кроткото момче

Амбициозният гост

Мантията на лейди Елеанор

Големия гранат

Пророчески портрети

Сестрите-години

Итън Бранд

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2401>]